

Bericht aan de thuisblijvers nr. 11

Thema: Compassie

Margriet Kok deed ons de suggestie om ook eens een diaconaal thema te kiezen. Onze wedervraag: 'heb je zelf een suggestie?'

Het woord 'compassie' is al oud, maar werd weer actueel vanaf 2008. Karen Armstrong, bekend van de dikke boeken die zij schreef over God en de wereldreligies, startte toen een beweging voor 'compassie'. Zij definieerde dit woord niet zozeer als 'medelijden', maar als het vermogen om je in te leven in een ander en je handelen daar mede door te laten bepalen. Dat vermogen is ieder mens aangeboren, maar moet óók ontwikkeld worden.

Het was Karen Armstrong opgevallen dat het begrip 'compassie' in alle wereldreligies is terug te vinden en belangrijk wordt gevonden. In de grote problemen van onze tijd wordt religie vaak gezien als een belangrijke oorzaak. Karen Armstrong ziet religies juist als een deel van de oplossing en roept hen/ons op om daarmee aan het werk te gaan. Het bericht van deze week biedt daarvoor weer heel wat inspiratie!

Met een hartelijke groet,
Pierre Eijgenraam en Arjen Hiemstra, redactie

Lied uit Latijns Amerika

Als een arme niets heeft en toch weet uit te delen,
als een mens dorst heeft, maar ons te drinken geeft,
als de zwakke een ander weet te sterken;
dan gaat God zelf met ons mee op de weg.

Als een mens lijdt en getroost wordt,
als hij hoopt en niet moe wordt te hopen,
als wij liefhebben terwijl haat ons omringt
dan gaat God zelf met ons mee op de weg.

Als de blijdschap groeit en ons overstroomt,
als onze lippen de waarheid spreken,
als wij liefdevol het gevoel van de ander respecteren
dan gaat God zelf met ons mee op de weg

Als het goed is in onze huizen,
als mensen vrede stichten
en de vreemde broeder of zuster noemen,
dan gaat God zelf met ons mee op de weg.

Tekst: José Antonio Oliver

Maandag 8 juni: Margriet Kok

Het verhaal van de barmhartige Samaritaan gebruiken we graag bij de diaconie. Een man wordt overvallen en raakt gewond. Nadat een priester en een leviet langs de gewonde man heen lopen, helpt een Samaritaan. Hij zorgt zelfs dat deze gewonde man, op zijn kosten, in een herberg onderdak krijgt. 'Hij ziet, wordt in zijn ingewanden geroerd en zorgt.' Een voorbeeld van écht zien en écht zorgen.

Het mooiste in deze gelijkenis vind ik de formuleringen van de vragen over de naaste. De schriftgeleerde vraagt : 'Wie is mijn naaste?'

Na het verhaal van over de Samaritaan, stelt Jezus een tegenvraag en wel met deze woorden: 'Wie van de drie (de priester, de leviet of de Samaritaan) is volgens jou de naaste geworden van de gewonde?' Met deze woorden verandert Jezus het gezichtspunt. Het gaat er niet om wie mijn naaste is, dat kan ik zelf uitmaken. Mijn vrienden wel, mijn overburen niet, bondgenoten wel, maar andersdenkenden niet. Ik kies dus zelf wie mijn naaste is.

Maar de vraag: '*wie is van de gewonde man de naaste geworden?*', legt het accent anders. Ik word tot naaste gemaakt van diegene die gewond is, die mij raakt in mijn ingewanden.

De ander, het maakt dan niet uit wie, maakt mij tot naaste. De naaste kies ik niet uit. Ik word uitgekozen. Mijn naaste is iemand die compassie oproept. Als ik met mededogen wil leven, laat ik me raken. En kom in beweging.

Wanneer je kijkt

Zie je nog niet

Wanneer je ziet

Grijpt het je aan

Willem Hussem

Dinsdag 9 juni: Marieke Fernhout

Het was in een tijd dat de grootste grutter van Nederland weer een plaatjes-spaaractie voor kinderen had en mijn oudste dochter, toen een jaar of 10, driftig mee spaarde. Het bericht was tot ons gekomen dat er bij een bepaald filiaal voor kinderen de mogelijkheid was om achter de kassa's te wachten en dan de klanten die hadden afgerekend te vragen of ze de felbegeerde plaatjes misschien wilden afstaan. Wij erheen natuurlijk; er was een plastic lint gespannen waarachter de kinderen dienden te wachten en mijn dochter voegde zich keurig in de rij. Het beeld: een blond koppie tussen allemaal donkere koppies – omdat het filiaal in een wijk ligt waar veel mensen wonen die hun 'roots' in Turkije en Marokko hebben liggen. Wat er gebeurde: het blonde koppie kreeg de meeste plaatjes....(waarmee ze met de andere kinderen onderling ook meteen aan het ruilen sloeg).

Toen we thuiskwamen hebben we erover gepraat en, zo jong als ze was, ze begreep wat er daar was gebeurd. Ik zal de term 'white privilege' nog niet hebben gebruikt, maar ik was wel heel trots op haar inzicht.

Eigenlijk past het begrip 'compassie' helemaal niet in deze context. Eerder machteloosheid. Maar door wat er met George Floyd in Minneapolis is gebeurd moest ik weer terugdenken aan deze gebeurtenis, en hoe we ons toen eens te meer bewust werden van onze voorrechten.

Als ik durf te zeggen dat ik compassie voel met al die mensen die door hun huidskleur, achternaam, afkomst, zoveel minder kansen hebben dan wij, heeft het met die machteloosheid te maken. Meeleven, mee-lijden: het zijn zulke grote woorden, ik weet niet hoe het voelt om zwart, arm en achtergesteld te zijn en 'dus' te moeten vrezen voor je leven. Maar als compassie ergens nodig is, is het dáár en nú. Of eigenlijk gisteren.

Woensdag 10 juni: Monique Maan

In de hal van de Diaconessenkerk staat een gedenksteen. Toen in 1995 het Hervormde Diaconessenhuis werd afgebroken, was de kerkzaal het enige deel van het gebouw dat bleef staan. De kerkzaal werd verkocht aan de Hervormde Gemeente Arnhem en werd zo een Hervormde wijkkerk. Bij die gelegenheid is op 19 februari 1995 de steen in de hal geplaatst *'in dankbare herinnering aan de diaconessen van Arnhem en hun werken van barmhartigheid'*. Met daarbij de verwijzing naar Lucas 6: 36 *'Weest barmhartig, gelijk uw Vader barmhartig is.'* Het zijn woorden van Jezus tot zijn leerlingen. Hij roept hen op tot een manier van leven waarin aandacht, liefde en trouw centraal staan. Laat je niet leiden door (ver)oordelen, maar door vergeving. De grote betekenis van deze woorden is ook te horen in Matteus 25: 31-46, de verzen over de zogenaamde werken van barmhartigheid. Niet wat je zegt, maar wat je doet, is uiteindelijk van waarde voor het Koninkrijk van God. Of het nu gaat om het ontvangen van vreemdelingen, om zorgen voor wie honger en dorst hebben, om het kleden van wie naakt en kwetsbaar zijn, of om het aandacht hebben voor zieken en gevangenen.

Over een paar maanden nemen we afscheid van de Diaconessenkerk. Ook van de Kandelaar en de Bethlehemkerk zullen straks de deuren worden gesloten. We gaan als wijkgemeenten Noord en Zuid verder in de verbouwde Salvatorkerk en Opstandingskerk/Nieuwe Kerk.

Dat het mag zijn met liefde, trouw en barmhartigheid –voor elkaar en voor de mensen die op onze weg komen. Dan zal het goed zijn.

Donderdag 11 juni: Elsje Pot

Het woord compassie bracht me terug in mijn studententijd. Destijds werd door Dorothee Sölle een boek uitgebracht met de titel *Sympathie*, gedachten over geloof en politiek. Het moet in mijn boekenkast staan, maar ik kon het niet vinden.

Een fascinerend woord, *sympathie*, net als *compassie* trouwens, beide woorden gaan in de kern over lijden, pathos in het Grieks en *passio* in het Latijn. Lijden betekent pijn, ellende, het ergste van het ergste (tenminste, daar associeer ik het woord lijden mee).

Door de voorvoegsels 'com' en 'sym' krijgen de woorden in het Nederlands iets onschuldigs: wij *hebben* medelijden (*sympathie*) en *compassie*, in mijn beleving schept dat afstand, je kunt het ook *niet* hebben.

Ik ben het woord sympathie in mijn studententijd anders gaan waarderen, het gaat dan niet zozeer om *hebben*, maar om *zijn*: durf je er te zijn in het lijden, durf je mee te lijden? Gaat jouw passie voor een lijdende mens zover, dat je met hem of haar wilt mee lijden? Dat is in mijn beleving iets heel anders dan medelijden voelen, dat kun je ook weer zo van je af laten glijden.

Juist omdat het nogal wat van mij vraagt als het om compassie gaat, echt met iemand mee lijden, is niet niks, is het goed om me te realiseren wat ik zeg, als ik die woorden sympathie of compassie in de mond neem. Het raakt voor mij aan de vraag van Jezus: '*Kunnen jullie de beker drinken die ik zal moeten drinken?*' (Mattheus 20 vers 22).

Vrijdag 12 juni: Ad Boogaard

Bij het thema van deze week moest ik meteen denken aan een Goede Vrijdagviering in de Walburgis. Jarenlang werden op Goede Vrijdag overdag in de Walburgis op het hele uur meditaties verzorgd door allerlei groepen (Raad van Kerken, RK parochie, Arnhems Studentenpastoraat, enz.). In 2007 zat ik in de voorbereidingsgroep met Han Hoekstra. Wij kozen voor het thema 'compassie', waar Han al snel *passie.com* van maakte. Dat werd de titel.

'*Passie.com*'... We zijn bijna allemaal verbonden via het wereldwijde web, vooral ook nu in deze tijd van corona. Bijna iedereen is online, maar wat zegt dat? Zijn wij ook echt met elkaar verbonden? En in hoeverre voelen we ons ook verbonden met de mensen die off line zijn of langs de zijlijn staan?

Een passie is een grote liefde voor iets of iemand, een hartstochtelijke liefde = je hart staat zo ver open dat het er tocht. Met passie wordt ook het lijdensverhaal van Jezus aangeduid: vgl. de Matteüspassie. Liefde en lijden liggen blijkbaar dicht bij elkaar. En lijden wordt verzacht als er iemand is die meelijdt, die compassie heeft.

We hebben op die Goede Vrijdag ook een kompas gebruikt. De liefde van de mens is zijn kleine kompasje, zijn compassie. Althans, dat wil ik geloven. Dat we de richting in ons leven steeds bepalen aan de hand van ons innerlijk kompas: de liefde voor de Ander. En zoals de naald van het kompas altijd naar het noorden wijst, aangetrokken door een onzichtbare kracht, zo worden wij als een magneet aangetrokken door onze liefde voor elkaar.

Zaterdag 13 juni: Arjen Hiemstra

In mijn jeugd hoorden wij tot wat je nu de onderkant van de samenleving zou noemen. En zo werd er ook tegen ons aangekeken. Mijn vader had een laag inkomen en we woonden buiten het dorp in een rijtje huizen waar veel bewoners sociale problemen kenden. Toch ging mijn broer naar het VWO. Zijn cijfers waren er naar –tot verbazing van het schoolhoofd, die dacht dat de MAVO misschien iets meer voor 'ons soort mensen' was.

Ook ik ben die weg gegaan en uiteindelijk bracht mij dat op de universiteit en heb ik het goed gedaan. Toch ben ik die achtergrond nooit vergeten: je kunt me nog steeds kwaad krijgen als je denigrerend spreekt over mensen zonder hoge opleiding die moeite hebben in de samenleving staande te blijven. Misschien wel daarom ben ik een aantal jaren geleden ook bestuurslid geworden van het Inloophuis in Westervoort, waar je die onderkant veelvuldig tegenkomt. Je zou dat een eerste vorm van compassie kunnen noemen.

Maar de laatste jaren wordt ook een andere kant zichtbaar: in al die gegoede kringen waar we vroeger zo tegenop keken, bestaan ook problemen en zorgen. Het is vaak helemaal niet zo mooi om een drukke verantwoordelijke baan te hebben. Want hoe vaak gaat de drukte niet ten koste van jezelf? Hoeveel zorgen maak je je niet als directeur van een groot bedrijf in een tijd van crisis? En lukt het jou wel om bij al die problemen en zorgen nog tijd over te houden voor je kinderen en naasten? Kunnen we ook compassie hebben voor iedereen?

Zondag 14 juni: Hubertien Oostdijk

Compassie betekent zoiets als mededogen, medelijden met de ander. Van Jezus wordt diverse malen verteld, dat Hij met ontferming over mensen bewogen is, dat Hij compassie met hen heeft. Bijvoorbeeld in Mattheus 9:36 *'Toen Jezus de mensenmenigte zag, voelde Hij medelijden met hen, omdat ze er uitgeput en hulpeloos uitzagen, als schapen zonder herder.'*

Jezus heeft compassie met de mensen en vertelt erover in een van de bekendste verhalen uit de bijbel. Dat van de barmhartige Samaritaan, Lucas 10:30-35. In de titel die dit verhaal de eeuwen door meekreeg zit het woord compassie al. In de nieuwe Bijbelvertaling wordt wat flauwtjes gezegd dat de Samaritaan *'medelijden'* kreeg met het slachtoffer wat door de rovers was overvallen. Maar het Griekse woord wat hier gebruikt wordt *'splachnizomai'* bedoelt het wat sterker. Compassie, mededogen, barmhartigheid, het roept het beeld op van ingewanden die zich omkeren in je. Het raakt je tot in het diepst van je vezels. De aanleiding voor dit stuk onderricht van Jezus, was de vraag van de wetgeleerde die aan Jezus vroeg *'wie is mijn naaste?'*. Jezus eindigt het verhaal met de vraag: *'wie is de naaste geworden van de man die in handen van de rovers viel?'* Na het wat moeizame antwoord van de wetgeleerde, zegt Jezus hem en dus ook ons: *'doet u dan voortaan net zo'*. Ook aan ons dus de oproep om ons te laten raken door de ander. Als iedereen dat zou doen, zou de wereld er heel anders uitzien!